

Michał Drzymała i historia jego wozu – rozważania Diany Błońskiej

Michał Drzymała jest jednym z lepiej rozpoznawalnych bohaterów naszej historii. Perypetie jego walki o możliwość wybudowania domu i zamieszkania na własnej ziemi są przykładem patriotyzmu i tak typowego dla nas, Polaków, sprytu. Jego poczynania odbiły się szerokim echem na całym niemal świecie. [...]

Prześladowcza akcja prowadzona przez lokalne władze pruskie przeciwko Drzymale, zakazująca mu wzniesienia domu mieszkalnego na posiadanej ziemi, spotkała się z dezaprobatą znających go okolicznych mieszkańców, zarówno Polaków, jak i Niemców. Ci ostatni namówili go, a nawet pożyczyci mu pieniądze na kupno wozu od magistratu Grodziska za 350 marek w roku 1904. Ten pierwszy wóz był w złym stanie technicznym już w chwili zakupu. Kilka tygodni wcześniej został zarekwirowany wędrownemu cyrkowi. [...]

Spokój trwał do połowy 1907 r., czyli wizyty „hrabiego [...] Czarneckiego i dwóch Francuzów”, którzy rozpowszechnili legendę o Drzymale i jego wozie, wywołując ogromne zainteresowanie społeczne. [...]

Sprawa rodziny Drzymałów, głównie dzięki listom pisany przez Henryka Sienkiewicza, poruszyła wiele uznanych międzynarodowych autorytetów, w tym Maurycego Maeterlincka¹ – belgijskiego dramaturga i poetę, późniejszego laureata Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1911), Lwa Tołstoja – rosyjskiego powieściopisarza, Herberta George’a Wellsa² – brytyjskiego biologa i pisarza, jednego z pionierów literatury science fiction³ [...]. Patriotyczna postawa Drzymały stała się tematem pierwszej zwrotki napisanego w 1908 r. najsłynniejszego wiersza Marii Konopnickiej Rota [...]. [...]

W ramach przeprowadzonej społecznej akcji składkowej zgromadzono pieniądze na zakup nowego, większego i wygodniejszego wozu. [...] Skonstruowany w marcu 1908 r. wóz miał 8 m długości, 2,5 m szerokości i 2,26 m wysokości. [...]

W nowym wozie Drzymałowie mieszkali zaledwie niecały rok – do marca 1909 r. To właśnie w tym czasie miały miejsce słynne fortele Drzymały polegające na codziennym przestawianiu wehikułu o kilka metrów, raz w jedną, raz w drugą stronę, mające na celu udowodnienie, że wóz nie jest domem, bo nie stoi w jednym miejscu dłużej niż 24 godziny. Niestety okazało się to nieskuteczne [...]. Najpierw [Drzymałowie] zamieszkali w ziemiance, a następnie opuścili Podgradowice, przenosząc się do Cegielska, gdzie przebywali już do zakończenia pierwszej wojny światowej. Wóz natomiast umieszczono w ogrodzie Japkego, ówczesnego sołtysa Podgradowic. W styczniu 1910 r. przewieziono go do Grodziska i stamtąd koleją na ulicę Dębińską 1 w Poznaniu. [...]

Wóz z Poznania został przywieziony koleją i przekazany do Muzeum [Narodowego w Krakowie] 4 kwietnia 1910 r. [...]. W poświadczeniu o przyjęciu go do zbiorów odnotowano: „Wóz Drzymały, jako zabytek wiążący się z dziejami martyrologii narodu polskiego pod zaborem pruskim, przechowany zostanie ku wiecznej rzeczy pamiątce”. [...]

Wóz umieszczono w Barbakanie Bramy Floriańskiej [...] i zgodnie z planem Kopery był on jedną z głównych atrakcji krakowskich obchodów pięćsetlecia bitwy pod Grunwaldem, trwających od 15 do 17 lipca 1910 r. [...]

Po pierwszej wojnie światowej nie interesowano się pojazdem stojącym na dziedzińcu wawelskim. Niepodległa Polska pogrążona była w kryzysie, który nie ominął także Krakowa i samego Muzeum. [...]

Sprawa wozu powróciła w trudnym momencie. W 1920 r., gdy Muzeum ostatecznie utraciło gmach poszpitalny na Wawelu [...]. Rozpoczęto gorączkowe poszukiwanie nowej lokalizacji dla wozu Drzymały. Propozycje przekazania zabytku skierowano m.in. do Muzeum Narodowego w Poznaniu i do warszawskiej Cytadeli. Wobec braku zainteresowania tych instytucji, po roku postanowiono wóz sprzedać. [...]

Wóz na podstawie oferty opiewającej na kwotę 80 000 marek polskich, złożonej przez Józefa Butyńskiego, gospodarza mieszkającego na Prądniku Czerwonym, tuż za warszawską rogatką i prowadzącego przedsiębiorstwo spedycyjne, sprzedano dopiero w połowie kolejnego roku. [...]

Ostatnia mogąca być uznana za prawdziwą wiadomość na temat wozu Drzymały pochodzi z roku 1927, gdy Drzymała otrzymał za swe zasługi od Rzeczypospolitej gospodarstwo poniemieckie w Grabównie, w powiecie wyrzyskim. Anonimowy redaktor „IKC”⁴ w artykule Wóz Drzymały za 20 groszy, po przedstawieniu skrótowej historii wozu do roku 1922, czyli do czasu jego sprzedaży, relacjonował, że Butyński: „Urządził sobie z niego silny parokonnny wóz ciężarowy. [...] po kilkuletnim używaniu silnego, solidnego podwozia do tzw. platformy, musiał się go pozbyć”.

¹ Maeterlincka (czyt. meterlęka)

² George’a Wellsa (czyt. dzordża łelsa)

³ science fiction (czyt. sajens fykszn)

⁴ „IKC” – „Ilustrowany Kurier Codzienny”

D. Błońska, *Wóz Michała Drzymały. Historia narodowej pamiątki*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 67 (2), 2019, s. 275–281.

Praca z tekstem

1. Korzystając z innych źródeł wiedzy, przygotuj kilkudzaniową notatkę o Dianie Błońskiej.
2. Zbierz informacje w innych źródłach wiedzy o Polakach wymienionych w tekście: Michale Drzymale, Marii Konopnickiej, Henryku Sienkiewiczu, Feliksie Koperze. Następnie napisz krótkie biogramy tych postaci (liczące ok. 100 słów).
3. Odszukaj informacje o pisarzach zagranicznych wymienionych w tekście: Lwie Tołstoju, Herbercie George’u Wellesie, Maurycym Maeterlincku. Następnie opracuj ich krótkie biogramy (liczące ok. 100 słów).
4. Opisz, co się działo z wozem Drzymały.
5. Omów symboliczne znaczenie wozu Drzymały w polskiej kulturze.
6. Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, wyjaśnij, na jakiej podstawie władze pruskie nie zezwalały Drzymałom na budowę domu.
7. Rozstrzygnij, czy postępowanie Michała Drzymały można nazwać czynem patriotycznym. Uzasadnij swoją odpowiedź.